

MUSEU ESTATAL DE L'ERMITAGE

De l'Ermitage a València

Al Palau d'Hivern, residència dels tsars i edifici simbòlic ja abans del famós assalt de la revolució d'Octubre, s'hi allotgen ara les més diverses obres d'art. Tanta diversitat, de fet, com cap en tres milions de peces, que és aviat dit.

Tot va començar el 1764, un parell d'anys després que Francesco Bartolomeo Rastrelli n'enllestís la construcció: feia també dos anys que Caterina II (Sofia Frederica Augusta Dorotea Anhalt-Zerbst, abans del seu bateig ortodox) havia accedit al tron, mitjançant un cop d'estat. Segons expliquen els responsables de l'actual museu estatal de l'Ermitage, Caterina ("la Gran", la varen anomenar), "fascinada per les idees de la Il·lustració europea", va reconstruir "els pomposos i pretensiosos interiors del palau d'Hivern d'acord amb els nous gustos de l'època". I va ordenar la crea-

Són al MuVIM, a València, fins el 16 de juliol. Les obres del XVII valencià que hi ha a l'Ermitage de Sant Petesburg en surten per primera vegada. Per a gaudi general. I per incitar a la investigació.

ció d'un "ermitage", que significa "ermita", destinat a jocs i alegres passatemps. El va fer construir d'acord amb

la moda de Versalles i el va omplir d'obres d'art. De les 225 pintures flamencs adquirides l'any 1764, la col·lecció de l'emperadriu de seguida va agafar proporcions més que considerables i tant hi podia sumar una peça d'autor famós com la col·lecció sencera d'algun noble europeu en tràngol econòmic o amb ganes de fer-se estimar: "amb cada nova sensacional adquisició –expliquen des del mateix Ermitage–, impressionava una Europa desconcertada –reis, banquers, filòsofs– amb la imatge que Rússia floria i prosperava sota el ceptre d'una monarca poderosa".

Les intencions. I ara, després de dos anys i mig de feina –algunes de les obres han estat restaurades abans d'emprendre el viatge– vint-i-quatre obres de la magna col·lecció han viatjat a València. Val a dir que la major part dels quadres de la mostra res tenen a veure amb Caterina la Gran, més enllà de l'espai que els acull, a Rússia: van quedar inclosos al catàleg de l'Ermitage arran de les adquisicions d'Alexandre I. L'emperador els havia fet comprar a Amster-

D'esquerra a dreta, *Sant Sebastià i Santa Irene* (1928), de Josep de Ribera; *Filòsof amb llibre, compàs i escaire*, còpia de taller d'un original perdut de Josep de Ribera; i *Sant Vicent Ferrer* (1550-1555), de Joan de Joanes o del seu fill, Vicent Joan Maçip.

dam, entre 1814 i 1815, de la col·lecció d'un banquer anglès, William Coesvelt, el qual, de la seva banda, els havia aconseguit mitjançant l'espòli sistemàticament practicat per l'exèrcit napoleònic, que va omplir d'art el mercat europeu. Algunes obres, com ara el *Sant Jeroni i l'àngel amb la trompeta del judici final*, de Josep de Ribera ("Josephus a Ribera/ Valentinus et/ Academicus Roman/ faciebat/ 1626", especificava, com a signatura), es van comprar l'any 1831, en la venda pública de la pintura que tenia l'extremeny Manuel de Godoy (especialista també en acaparacions diverses).

Ben mirat, els camins del canvi de mans de les obres d'art eren tan diversos abans com ara, i aquesta és una de les qüestions que han interessat als responsables del MuVIM: a l'hora de plantejar l'exposició s'ha tingut en compte "l'estudi que està desenvolupant el museu" sobre la manera com "s'han anat conformant les grans col·leccions europees d'art". Francisco Molina, sotsdirector

del MuVIM, ens especifica els dos aspectes que s'ha volgut destacar: d'una banda, "el concepte de col·lecció que parteix de la Il·lustració i l'aplicació d'aquest concepte a pintures valencianes o d'artistes que en algun moment han posat el seu taller a València". I, d'altra banda, la voluntat d'esperonar la investigació.

Dues sales i un misteri. Les vint-i-quatre obres triades per a l'exposició "Pintura valenciana a la col·lecció de l'Ermitage" són ara en dues sales del Museu Valencià de la Il·lustració i la Modernitat (MuVIM). Tal com especifica Roberto Rivas, que n'és el comissari, aquesta és una "possibilitat única de veure pràcticament la col·lecció completa de quadres d'artistes valencians que es conserven" al fons de l'Ermitage (vint-i-quatre de vint-i-set, han viatjat: les tres restants s'han hagut de descartar perquè "estan executades sobre una base de fusta"), la majoria dels quals en surten per primera vegada: són "origi-

nals i còpies d'autor, treballs del taller de pintors i còpies dels originals perduts, datats del segle XVII".

D'aquí, també, la separació en l'espai: la primera sala acull les meravelles: una bona mostra pictòrica per "valorar encara més la grandesa del renaixement valencià, personificat en la figura de Joan de Joanes, i el trànsit cap al naturalisme manifestat en l'herència escurialenca que queda exemplarment representada per Francesc Ribalta i, sobretot, en la decidida, descarnada i brutal realitat que ens manifesten les obres de Josep de Ribera". Efectivament, i només a tall d'exemple, hi trobarem *El martiri de Santa Caterina*, de Francesc Ribalta (Solsona 1565 - València 1628), que prové de l'església del mateix nom, a València, la qual, com anotava l'erudit Marc Antoni Orellana (València 1731-1813), "preferint al gust la conveniència l'any de 1786 les va vendre a cert comerciant de Madrid, a on es van traslladar".

I, si a la primera sala hi ha les meravelles, la segona allotja els interrogants: a l'espai que els responsables del MuVIM consideren "la sala d'investigació" hi ha "obres que tradicionalment han estat considerades dels Ribalta i Ribera o del seu cercle més immediat", però que "l'estat actual de la investigació" ja no permet mantenir-los l'atribució. I d'aquí les incògnites: qui és, per exemple —es pregunta i ens pregunta Francisco Molina— l'autor —o autors— d'aquell quadre imponent que retrata els dos sant Vicents valencians (el màrtir i el Ferrer) junt amb sant Ramon de Penyafort, que s'ha datat al voltant del 1620 i que el murri Godoy va vendre com a obra de Murillo? Sembla, com ens avança Molina, que pertanyia a algun convent o església de València. A quin? "Aquest és el misteri" Dels dominics, diuen, o sembla, però no se sap. Les poques coses clares que se'n coneixen ens les revela el sotsdirector del MuVIM: que no és de Murillo, "òbviament", i que sembla tenir trets de l'escola valenciana, "amb tendències del cercle de Ribera, molt influenciat per la seua estada a Nàpols". I diu també que els responsables del fons de l'Ermitage estan "molt intrigats amb aquesta peça" i que seria magnífic que l'interrogant es revelés arran de l'exposició.

Núria Cadenes